

PROVERBIOS

Onan shinan yoií iká kirika

Jakonhakin yoia joibo

- 1** ¹Ja Israelhainoa apo, Davidkan
bake Salomónman yoia joibo,
²jaskara kopí akára neskara iki:
onan itan jan axeti joibo jato
onanmati kopí yoiabo,
itan jaskati ikáshamanbo yoia
joibo,
onankanon ixon jato akinti kopí
yoiabo,
³jan axeti shinan biti, jakon katóti
onan shinanya iti,
atikeskabiakin akai iti, ponté iti
itan teneti onan iti;
⁴bakeranonbo onan shinan maxkata
iketian bimati,
jainoax onan imati itan moa nin-
kata jawéki kikinshakin shinanti
jato onanmati.
⁵Jaweratonki onan ixon ninkatai
jara bebon onan ikai, itan
ishton jaweki onannaitoninra,
jatiankaya atibires iki,
jainxon bebonbires shinan onan-
boai,
⁶jaskáaxon onanbaon yoiái joibo
ninkáti kopí,
joibo onanti kopí, jainxon onan-
tiakin yoia itan
yoikanabo shinanmanres onanti
iketian.
⁷Ja onan shinanya itira peokootai;
ja non
Ibon jakon ixonti yoia keská ikain-
koníax,
ja onanmabaonra onan shinan
betan jan axeti joibo iresabires
akin shinannai.

Bakeranonbo jaskáakin eseti

- ⁸Salomónmanra yoia iki:
Nokon baké, ja min papán mia
jaskára iti axeaiho ninkáxonwe,
itan ja min titan, mia jaskára iti
axeaiho jeneyamawe,
⁹jaskara ikaxa mina jan keenti
metsati raoti iti
iki: teoti keská, itan kopí maiti
keskára iti iki.
¹⁰¡Nokon baké! Ocharesaibaon mia
parankasa,
¡Jato amayamawe!
¹¹Jawekeska ixon mia yoikanti iki:
“Nobé, jowé akin;
jaskara atin noa keenai kopíres,
jakonma akáma ikenbi non retenon
ja joni joai kaman neno jonénon
akanwe.
¹²Mawá minti kini meran pakéketian,
mawakan jato xei keskáakinra,
jakon jonibo ikenbi non jato reteti
iki.
¹³Jatíbi meskó jawéki kopíara noa iti
iki,
¡Jatíbi yometso jawékibaonra, non
xobo bochoati iki!
¹⁴Nobé iwé, itan min biabo noaribi
meniwe,
non bia jawékibo itan min biabo-
yabi non meskonon”, akin.
¹⁵¡Ikaxbi jato betan kayamawe, nokon
baké!
Jabaon jakonma akainko jato betan
iamawe,
¹⁶jabora ishtonbires jakonma jawéki
akaibo iki;
¡Retemisi boira ishtonkanai!

- ¹⁷ Moa isábaon oinkenbira,
yankabires ja trampa akaibaon
ponténkanai,
¹⁸ ja jonibora jatonbinix iti trampa
pontonai keská iki,
jaskataxa jatonbinix onsá meran
banékanai.
¹⁹ Jaskara riki ja bebonbires itin
keenaibo:
bebonbires itin kenaitoninbira jato
reteai.

Onan shinanman jato kenai

- ²⁰ Callebo itan plazabo
ikainxonra, jonin akai keskáakin
ja onan
shinanman jawen joi jato ninkámai;
²¹ xepótiainxonbora koshín yoixon,
jawen joi jato ninkámai,
ja jainshaman jonibo jemameax
tsinkitainkoxonra jato ninkámai:
²² “Shinan onanti maxkata bakera-
nonbo,
jakonmai shiroresaibo jainoax
shinan maxkatabo,
¿Jawetian kamanki shinan maxkata
iti maton noikin jeneai,
jakonmai shiroiki mato rarokasesai,
jaskákinki ja axeti maton iresabires
shinannai?
²³ Netékainxon ninkakanwe,
jakon inon ixon en mato notsinnai,
jatianra en onanna en mato axeati iki;
itan nokon iresama shinanra en
mato yoiti iki.
²⁴ Ninkati jonon ixon, en mato
kenaabira,
maton ea ninkáyamaa iki.
²⁵ Jaskákinra, nokon esébo maton
omisa iki;
jakon inon ixon en notsinnara mato
keenayamaa iki.
²⁶ ¿Rabinti jawéki matoki nokóke-
tianra en osánti iki!
Mato raketen mawataitianra, ea
matoki shiroti iki,
²⁷ jawetianki matoki rakéti jawékibo
itan atikoma jawékibo,

- jainoax jan manáti yamaax masá
tenetibo joai,
itan jatíbi jawéki keyomis mayá-
niwe keská joai.
²⁸ Ja netepari maton ea kenaabira,
en mato jen atima iki;
itan ea benakinbira maton ea
nokotima iki.
²⁹ Jaskara ixonra onan shinan maton
omisai,
itan Ibo rabbitininra mato keen-
yamai.
³⁰ Nokon esé bitinra mato keenyamai;
jakon iti en mato yoiabora maton
iresabires shinannai.
³¹ ¿Ja mia iikirana jawékininbira mia
masá tenemati iki!
¿Maton jakonma abea shinanbora
ichabires iti iki!
³² Ja shinan onanti maxkatabora,
jaton onanma shinanmanbi reteti
iki,
ja onanmabora jakonhakin jatonbi
shinanyamai kopí keyoti iki;
³³ ikaxbi jaweratoki ea netékainxon
ninkatai iki,
jara jakonbires jati iki, itan jaki
rakéti onsá jawékibi yamati iki”.

Jaskáxon onan shinan biti yoia

- 3** ⁵ Jatíbi min shinananyixbi Iboki
koshiwe,
jan min ishton jawéki onanai shi-
nanki koshiamawe.
⁶ Jatíbi jawéki akin, Ibo shinan-ya-
xonres awé,
jatianra jan mia jakonhakin akinti
iki.
⁷ Eara jato bebon onan iki ikax,
shinanmeeyamawe;
Ibo jakon ixonti shinanwe, itan
jakonma jaweki ayamawe:
⁸ ¿Jakayara jakon rao xaaa keská iki,
jaskataxa min yora koshi iti iki!
⁹ Ibo jakon ixonkin, ja min kopí
jakon jawékibaon
itan min yobinbo, ja reken bimia
tsekaxon meniwe;

- ¹⁰ jatianra, ja min bimi berobo,
itan uva xeatibo min jain benxoai
xobo bochoax ras itires iti iki.
- ¹¹ Nokon baké, mia Ibon jaskáa-
yamawe akin aká, omisshamawe,
mia notsín yoia keenyamai sináya-
mawe;
- ¹² Ibonra já noiabo, jaskáayamawe
akin yoiai,
westíora papán jawen keen bake,
jaskáayamawe akin notsinnai
keskáakin.
- ¹³ Ja onan shinan betan ja ishton
jawéki onanti shinan,
nokoxon biabora raroshaman ikanti
iki;
- ¹⁴ jara plata winoa jakon itan,
ja noa oroyata winoa bebonbires
jakon iki.
- ¹⁵ Ja onan shinanra, metsá makanbobi
winoja jan keenti iki;
¡ja noa ikonbiresi jan keenai jawéki
betan, non kexkeaabira jabé
senenma iki!
- ¹⁶ Jawen mekayaora basi jati meniti
yoiai,
itan jawen mexkaora kopí jawéki
betan jan jakon ninkakaati iki.
- ¹⁷ Jaskara iti yoia chibantira, kikín-
bires jakon iki;
jan yoiai keskati jatira jakonhain
jati iki.
- ¹⁸ Tsoaki onan iki, jara jati neteya iki;
¡Jaskara benxoati onanbora raroti
iki!

Chikishma iti yoia

- 6** ⁶ Jimabo ointanwe, chikishé;
itan oinwe jabaon akai, jainoax
jatonmeax axewe;
- ⁷ tsoabi jan raanai yamaxbi,
itan tsonbi ja awé akamabira,
- ⁸ baritian jaton pitibo bixon benxo-
akanai,
ja bimi tsekatitian bixonra, jain
atinkobiribi benxoakanai.
- ⁹ ¡Chikishé, jain senenresa moa mia
oxati iki!

¡Itan jain senenresa moa mia rakáti
iki!

- ¹⁰ Oxaxon min mapo taran tarannai
kaman,
itan min meken ikóbainax mia
jakonshamani oxai iitaitianra,
- ¹¹ ja jawebioma iti, jawebi ayamai
kawaantanai joni keská iki,
onsá jan amistia miki joai keská iki.

Jaskara Ibon omisaibo

- ¹⁶ Ja kikínshamaankin Ibon omisai
riki:
sokota jawéki, itan kanchis kaman,
- ¹⁷ rabbitai joni,
janso joni,
yankabires jato reteai joni,
- ¹⁸ jakonmabires jawéki anoxon shi-
nannai joni,
jakonma jawéki atin keenshaman,
- ¹⁹ oinnaxmabi jansoi yoyo ikai joni
itan janso,
itan jawen wetsabo betan jakonma
jawékibo yoiax jakonmananai
joni.

Tsini ainbo paranmisti onan

- 7** ¹ Nokon joiki yoiti iwé, nokon baké;
ja ati en mia yoia nokon joibo
ichabires shinanwe.
- ² Yoiti iwé, ja en mia ati yoia joibo
akí,
itan en mia axea keskáakinbo awé;
min bero wiso koirannai keskáakin,
ja en mia axea akíra mia jati iki.
- ³ Min mekenhainbo nexawe,
itan mia shinanbenotimaakin biwé.
- ⁴ Ja onan shinan itan jan ishton
onanti shinanra, min poi itan
mia jabé raenanai ainbo akai
keskáakin, min noia iti iki.
- ⁵ Ja esébaonra mia tsini ainboibakea
xabaati iki,
ja wetsa joibaon jakonma amano-
xon parankin, mia jakonhakinbo
yoyo akainbi.
- ⁶ Westíora netera nokon xobo ven-
tana

- joyókainainxon, en oinna iki,
⁷ jaweti bakeranon jawebi winotama
 ixon shinan biamapari,
 jainoara ja wetsabo winoa bebon
 shinan maxkata en oinna iki.
⁸ Jára esquinain nokotax calle shita-
 baini,
 ja ainbaon xobobi pontebaini kaa iki.
⁹ Jatian moa yantanaitianra,
 yametiribi peokoota iki.
¹⁰ Jatian ja bechii kaira ainbo,
 ishtonbires pikókaina iki,
 jatíbi jawen ikábora westíora tsini
 ainbo ikai keskata iká iki,
¹¹ westíora ainbo ishtonresai ikax itan
 areskin jawéki akai,
 jawen xobon iti onanma,
¹² jainoax callenkobo, plazainbo itan
 esquinainbo niresa,
 jaweratopariki reken winotai ixon,
 yatanoxon manai.
¹³ Ja ainbaonra bakeranon paoxon
 betsó axon,
 itan rabinyamakin yoia iki:
¹⁴ “Enra nokon diosbo betan jakiribi
 raeanaxon, jato yoinabo meni-
 noxon yoia iki,
 itan nato netera ja meninoxon
 yoinibo en moa senenhake.
¹⁵ Jakopíra mia nokoi ea pikóke;
 imia ointinin keenhirai iikinra, en
 mia nokoke!
¹⁶ Nokon oxatiainra Egiptonkonía,
 westíora metsá colcha lino en
 kakaake,
¹⁷ jara en aroma mirra inintinin, jai-
 noax
 áloe inintinin itan chitari ininti-
 ninribi en ininhaa iki.
¹⁸ Noa noianana ikax, nete xabatai
 kaman,
 noa ikonbiresi raronon jowé,
¹⁹ nokon benera xobon yamake:
 ochó kaa riki;
²⁰ kakinra westíora bolsa koríki boá
 iki,
 ja moa oxe minkoai netenbira
 banéyamai”, akin.

- ²¹ Jaskáakin jawen metsá join yoikin
 teaboxonra,
 ja bakeranon moa jen imaa iki,
²² moa jawe iamaira já pekáo kaa iki:
 westíora waka bene jainxon
 retetiain bokanai keskati,
 itan westíora chaxo trampain
 paketi kaai keskati,
²³ ja basimabira westíora pian, jawen
 jointiain bebankin tsakati iki;
 westíora isá trampain paketax ikai
 keskati,
 jainoax mawati kaira onanyamaa
 iki.
²⁴ Jaskara iken ea ninkáxonwe, nokon
 baké,
 netékainxon nokon joibo ea ninká-
 xonwe.
²⁵ Ja ainboori min shinan akáx jao
 kayamawe,
 já chibani kaxon jakonma aya-
 mawe,
²⁶ jaskáxonra moa jan jato icha mawá-
 make;
 jJan mawámabora moa bebon
 ichaira iki!
²⁷ Jawen xobonko kati jawékira,
 mawáin kati jawéki iki.

Onan shinan yoyo ika

- 8** ¹ Diosbi onan shinan ikaxa koshín
 saí ikai;
 jabi ishton jawéki onanti, shinan
 ixonra jawen joi jato ninkámai.
² Mai matoainbora chankatai,
 ja shitakanai bainkoboribira ikai,
³ xepótiainxonbora jato ninkámai,
 ja jeman kaai jikitiainkoxonbo:
⁴ “En mato yoiai joibo ninkakanwe
 jonibó.
⁵ Bakeranonbó, shinan onanti maxka-
 tabo itan onan shinanhomabó,
 jJakon katóti onan ikanwe, itan
 ichabires jaskatax jati onan
 ikanwe!
⁶ En mato yoinon ninkakanwe,
 kikin jawékibo betan ja jakonma
 yoixonti yama.

- ⁷ En mato yoiaira ikon iki;
ea jansoi yoyo itira nokon keenma iki.
- ⁸ Jatíbi nokon joibora atikeskabiakin
ati yoiabo iki;
jainra ikonma joibo yamake.
- ⁹ Ja ishton jawéki onanaitoninna itan
ja ninkataitoninnara,
nokon joibo onantishaman iki itan
jawe jakonmabi yointi yama iki.
- ¹⁰ Ja plata betan jakon oro bititianbi,
jaskáakin jawéki ati betan onan
shinan bikanwe”.
- ¹¹ Ja onan shinanra metsá makanbobi
winoa kopí iki;
¡Kikinbires non keen jawéki betan-
bira senenyamake!
- ¹² “Ea ja Onan shinanra, ja ishton
axeti
onan shinan betan jake,
jawéki anoxonra akamatianbi en
shinanshamanpariai.
- ¹³ Ja Ibo jakon ixonaitoninra, jakonma
omisai.
Enra omisai rabí jawéki betan ja
kikinman shinanmeeti,
jainoax jakonmai jati betan jan-
soribi.
- ¹⁴ Ea riki jaskara ati shinanxon akai,
ea riki jan aká jakon ikai itan koshi.
- ¹⁵ Ea kopí riki, apobaon koshi jikixon
jato ikinnai,
itan jaskara iti esébo akanai.
- ¹⁶ Ea kopí riki, koshiabaon iboaxon jato
ikinnai,
itan koshiabo jakonmain kati jato
yoiái.
- ¹⁷ Ja ea noiaboribira en jato noike,
itan ea benaibaonra ea nokoai.
- ¹⁸ Enra meniai icha jakon jawékibo
itan jan rabítibo,
anibires jan jakon ninkakatibo, itan
en jawekia imaboresti iki.
- ¹⁹ Ja en meniaira jakonhakin oro
charáakanabi winoa bebon jakon
iki;
itan ja en menikasaira, platabi
winoa bebon jakon iki.
- ²⁰ Eara pontéres akai ikai,
ja atikeskabiakinra en jakon akai.
- ²¹ Ja ea noiabora en jatonabiribi
meniai:
jaton xobobora jakon jawékibaon
bochoati iki.
- ²² Ea Ibobi riki onan shinan: Ja tee
peonontianra ea moa jaa iká iki,
en jatíbi joniakin peoamatianbira
ea moa jaa iká iki.
- ²³ Ja mai en joniamatianbira,
ja nete peoi ea moa jaa iká iki.
- ²⁴ Aniparobo yamatianbira, ea moa
jaa iká iki,
parobo yamatianbi itan jene joko-
naibo yamatianbi.
- ²⁵ Ja itinkobiribi koshiakin mananbo
akamatianbi
itan ja ani manánbo akamatianbira,
ea moa Ibon jamaa iká iki;
- ²⁶ enra mai itan jain iká xabábo
joniamapari iká iki,
nato neten jaa mai potobira en
akáma iká iki.
- ²⁷ Ja aniparo jenebo manaon iká nai
xabá,
ja itinkobiribi en imanontianra, ea
jain iká iki.
- ²⁸ Jainoax ja koinbo, ja itinkobiribi
naikan imanontian,
itan ja aniparo chichokea jainoax
jene jokonti koshi meninontian,
- ²⁹ jatian ja aniparo jenebo ja sene-
nainbiribi
iti yoinontian,
jainoax jan mai koshiatibo anon-
tianra,
- ³⁰ ea jain iká iki.
Eara jatíbitian jainoax raro jokonai
iká iki,
jaskatira jatíbitianbires ea raroa iki;
- ³¹ ja nete jonias jan raroira ea tsinia iki,
¡Joni joniatoninra en raro shinanna
iki!
- ³² Jatian rama, ea ninkáxonkanwe,
nokon bakebó;
nokon ikábo chibanira, mato
raroshaman ikanti iki.

³³ Ja maton jaskáakin jawéki atibo
ninkakanwe;
ea omisyamakanwe.

³⁴ Jan ea ninkataira raro iki,
itan nokon xobo xepotiaibo nete
bibokin koiranaibo.

³⁵ Jaskara iken jaweratobaonki ea
nokoai,
jabaonra jati nete nokoai, itan ea
keena keská iti nokoai;

³⁶ tsoaki eibakeax ochótai, jara janbix
ramitai;
¡Tsonki ea omisai jara mawá noia
iki!”

13 ¹ Onan shinanya bakenra,
jawen papan jakon inon
ixon yoia ninkáxonai;
ja yoiabi yoitimaitonra, notsinabi
ninkáyamai.

² Westíorabaonra ja yoyo iká keskári-
biakin jaton kopí biai,
ikaxbi jakonhamisimabi, jakon-
hamis keskábora,
ishtonbires jato ramiati shinan-
yabores iki.

³ Yoyo itin koirameetira nonbix
koirameeti jawéki iki;
ja icha yoyo ikaira janbix masatai
iki.

⁴ Chikish joninra keenkinbi jawéki
biamai;
jaweratoki teetai, jara jáyati bebon-
karesti iki.

⁵ Ja atikeskabiakin jakon akai
joninra, janso omisai;
jakonma jonira jaon rabintires iki,
itan rabinhomabo iki.

⁶ Ja jawebi yoixonti yama jonira,
jawen ponté shinanmanbi koiran-
metai;
ochares jonira jawen ochanbi reteai.

⁷ Jarake jonibo, jawékia keskábo,
jawebioma ikaxbi,
itan jarake jonibo jawebiomabo
keskábo,
jatíbi jawekia ikaxbi.

⁸ Ja icha jawékia joninra, jan rete-
kasai ayananon ixon kopiati iki;

jawékioma joninra jawetianbi ja
ramiakanti onsá ninkáyamai.

⁹ Atikeskabiakin jakon akai jonibora,
westíora joé pené keská iki;
jakonma jonibora, lámpara nokai
keská iki.

¹⁰ Rabí jonira jaskatax ramiananti
shinannaires iki;
naman shinanmeetai jonibora onan
shinanya iki.

¹¹ Jato paraanan jawéki biabora
basiamai keyotai;
ichamabo tsinkiera kaiiai.

¹² Ja non shinanna keská iamake-
tianra, non masá shinanai,
non shinanna keská iketianra, noa
ikonbiresi raroti iki.

¹³ Jaweratunki ja ati yoiabi ayamai,
jara yoyo iananbi winiti iki;
ja ati yoia keská akaitonra jakon
kopí biti iki.

¹⁴ Onan jonin noa axea joira, jaskatax
jakon jati iki,
itan noa mawátima iki.

¹⁵ Jakonhakin min jato shinanmakin
yoiara, jatíxonbi mia jakonha-
kanti iki,
ikaxbi jakonmamisibi jakonhamisai
keskáborá, jatonbinix mawataibo
iki.

¹⁶ Jaweratoki jakon katóti onan iki,
janra jawen ishton onanti shinan-
man akai,
ikaxbi ja onanmaninra, jawen onan-
ma shinanman amaa keská akai.

¹⁷ Joi boai jakonma joninra, mia
atikonma jawékiain imai iki,
ikaxbi senen joni joi boaitonra mia
jainoa pikoai.

¹⁸ Ja jawebioma itan rabintibires
ikaibo riki,
ja shinanmakin jato yoiabo ireda-
bires akaibo;
ja jaskáyamanon ixon yoia jen
ikaibora, anibires akin jakonman
rabikanti iki.

¹⁹ Ja noa keenai jawéki non senen-
hara, raroti iki.

Ja onanma jonibaonara, jakonma jawéki ikonshaman jenetikoma iki.

- ²⁰ Onan jonibo betan tsinkíwe, jatianra miaribi onan iti iki; onanmabo betan tsinkitira, mia jakon itima iki.

15 ¹ Jakonhakin yoiara siná tantiai; ikaxbi jakonmakin yoiara, bebonbires sináti iki.

- ² Onan jonibo yoyo ikinra, jaton onanbo yoiái; onanma jonibaonra onanma shinanboresibi yoikanai.

- ³ Iborá jatfbiain iki, jakon joni itan jakonma jonibo akinhananbi jato koirannai.

- ⁴ Jakon joira, jan kikinini raroti iki; jakonmabires shinanxon yoiá joira, shinan ramiares iki.

- ⁵ Onanma joninra jawen papan jakon inon ixon yoiá, iresabires shinanai; ja jakon inon ixon yoiá ninkatai joninra, jawen ishton jaweki onanti shinan oinmai.

- ⁶ Jakon jonin xobora, icha jawékia iki, ikaxbi jakonma jonira jawebi bebonyamai.

- ⁷ Onan shinanya jonibaonra jaton yoyo ikatoninbi jato onanmai, onanmabaonra jaton shinanman ja atimabo akai.

- ⁸ Jakonma jonibaon, Ibo jawéki meniara bikashamai, ikaxbi atikeskabiakin jakon akai jonibaon oranaitianra, keenshamankin jato ninkáxonai.

- ⁹ Jakonma jonibaon ikábora Ibon keenma iki, ikaxbi jakonni jaabora jato noike.

20 ¹ Uva xeati pae riki, joni jan kerabinma imai; itan ja pae xeatininra jato saa imai; tsoa inonbi paenaibora onan shinanboma iki.

- ² Westíora apo sinatara, león keotai keská iki;

tsonki sinái, janra jawen jati onsá meran banémai.

- ³ Joni join itin keenyamaara jakon jawéki iki, wetsabires onanma joninra jaskara peoi.

- ⁴ Jatian mai karanbeti netebira, chikishen ayamai; ikaxbi moa tsekati nete nokóketianra, benakinbi jawen yoá nokoyamai.

- ⁵ Joné shinanbora ikonbires jene nemín keska iki, ikaxbi ishton jawéki onanaitoninra, jabo onanti iki.

- ⁶ Ichara jakanke senenhai keskábo, ¿ikaxbi tsoaki jaboki koshiti atipanti iki?

- ⁷ ¿Ponté itan jakon iti shinanya ikátiaiton, jawen bakebo potabainara raro-shaman ikanti iki!

22 ¹ Icha oroya itan icha plataya ititianbi, noa bebon jakon ninkakaati itan noa jonibaon jakonhara jakon iti iki.

- ² Jawékia joni itan jawékioma jonira senen rabebires iki: ja rabébira Ibon jonia iki.

- ³ Jakon katóti onanra onsá oinnax ochotai; jakon katóti onanmara karesai, ikaxbira jakonma winotai.

- ⁴ Rabíamai itan Iboki raketi ratetaitonra, icha jawékibo, jan jakon ninka-kaatibo: itan jati nete biti iki.

- ⁵ Jakonma jonin ikára wetsabo jan jakonmain paketires iki; ikaxbi jaweratoki jawen jati nete koirannax jaa iki, jara jaskáyamai.

- ⁶ Min bake, jakonhakin axeawe, jatianra moa yosiaxbi ja jakon axé, jawetianbi shinanbenoyamai.

23 ⁴ Jawékia iti shinanni bebonhira
koshi teeyamawe;
jaairakin shinankin jenewe.

⁵ Min kikinakin ja icha jawéki
oinnara, peia keska iki,
ishtonbires teeté noyakaina keská
riki;

¹⁹ Nokon baké, jakonhakin ninkáxon
onanwe;
mia jakon janon jatíbi min atipana
keská jakon awé.

²⁰ Jaskara iken paennaibo betan
iamakanwe,
bebonhira piaibo betanribi iama-
kanwe,

²¹ Ja paenresbo betan icha
pimisbora, jawebioma baneti
boaibo iki,
itan ja chikishbaonra chopá payo
sawei.

²² Jan mia joniani min papan joi
ninkáxonwe;
min tita yoxanketian omisshamawe.

²³ Ikon shinan betan onan shinan
tsinkiwe,
jainxon axeamisti, betan ninkati
onan shinan, ¡Jeneyamawe!

²⁴ Jakon itan onan shinanya baken
papara,
itixbi raroai itan rabbitai;

²⁵ ¡Jaskara iken awé, ja min papa
betan min tita, jaskaraton
raroshaman shinanti itan jansha-
man rabítí!

²⁶ Nokon baké, eares jatíbi ninká-
xonwe;
itan ea jaskara ikábo jakonhakin
oinwe;

²⁷ Ja non onanama tsini ainbora,
westíora pozo naxbámashoko itan
kikínbires nemín keská iki;

²⁸ Jara westíora yometso keská ikax,
paranaxon oinnai iki,
jaskáxonra icha joni moa manómai.

²⁹ ¿Tsonki masá teneai? ¿Tsoaki ishi
ianan joiai?

¿Tsoaki join ikai itan yoyo ianan
winiai?

¿Tsoaki yankabires xatéyonai?

¿Tsoaki paen paenbichoi bero
joshinyonai?

³⁰ Jawetianbi pae xekin jeneyamai,
itan ja bená xeatibo tanai niara
ikai.

³¹ Ja pae xeati oinyamawe.

¡Ja copa meran ikaxa joshin itan
penéshaman iki!

¡Jatianra keenkin teemabires min
pae xeati iki!

³² Ikaxbi ja senenainbira, mia wes-
tíora ronon
natexa, chexai keská iti iki.

³³ Ja min onannama jawékibora mia
oinmati iki,

jainxonra mia aresbireskin shinan-
maxon itan mia iresbireskin mia
yoyo imati iki;

³⁴ eara aniparo napo iki ixonra, min
shinanti iki,
eara jiwi nichínkana maxkaten iki
ixonra min shinanti iki,

³⁵ jatianra mia neskáti iki:

“Eara timakana iki, ixonbira en
shinanyamaa iki;
ea rishkikanabira en onanyamaa
iki;

ikaxbi moa jishtenxonra
pae benaribii en kati shinanna iki”,
iki.

24 ³ Jan xobo akaitonra onan
shinanyaxon akai,
itan ishton jawéki onanti shinanya
ixonra, jaki koshitibo akai;

⁴ ja xobo chitébora onan shinanman-
bires bochoaa iki,
kopí jawékibo itan noe jawékibora
iti iki.

⁵ Onan jonira koshi jonibi winoa iki;
onan itira koshi iti bebonbires
iresama jakon iki,

⁶ jaskara kopíra reteananti jakon-
hakin
jaskaxon ati shinanxonbo ati iki,
ja jaskáxon atibo esemisbaon
yoiara, non jatoaresti iki.

¹⁷ Raroyamawe, fiesta ayamawe,

jakonmain paketax min rawí tatí
ikax pakéketian,

¹⁸ jaskara kopíra jaskara ointi Ibon
keenma iki,
jatianra jatoki sinati jeneti iki.

¹⁹ Jakonmabires joniboki sináyamawe,
jatonmabires jawéki anoxon shina-
nai jonibokibi notsiyamawe,

²⁰ jaskara kopíra ja jakonma joni,
jakonhain nokóti yamake:
¡Ja jakonma jonira westíora lám-
para nokai keskáres iki!

25 ²¹ Min rawí pikasaitian, pimawe;
itan nomiaitian xeamawe;

²² min jaskáara ikonbiresi rabínti iki,
jatianra Ibon, jakon jawékinin mia
kopíati iki.

27 ¹ Bakish itibo onanyamaxbi,
rabíresi ja atibo yooi iamawe.

² Jawe iamawe abánon mia wetsa-
baon rabikin;
minbix rabítira jakonma iki.

³ Makanbo betan mashi iwera boti-
koma iki,
ikaxbi onanma joni sinatara bebon-
bires ténetikoma iki.

⁴ Sinakanra jato omisananmai,
jatian ikonbiresi sinakanra jato
ramiai
ikaxbi washimistin iboara
iamanon ixon koirantikoma iki.

⁵ Akonkin shinanxon jato notsintira,
jato joné noia bebonbires iki.

⁶ Ramiamis jabé raenanaira jakon-
hamis iki,
ja jakonhamisimabi betsó amis jabé
raenanai keskáma.

30 ¹⁸ Jarake kimisha jawéki itan
chosko kaman,
janra ea ratetai itan en onanyamai:

¹⁹ teté naikan noyai jan kaara onan-
tima iki,
rono shankabaon niaira en onan-
yamake,
aniparon waporo jan kaaira en
onanyamake,
itan jonin ainbo teaira en onan-
yamake.

Jawen iká oinxon ainbo rabiti

31 ¹⁰ Jawen iká jakon oinxon ainbo
nokotira atibiresma iki;
¡Jara metsá makanbobi winoa
jakon iki!

¹¹ Jawen benera jatíbinin ikoni jaki
koshiai,
itan jawetianbira teexon koríki bia-
tonin maxkáyamai.

¹² Janra jatíbitian jawen bene jakon-
hai,
jaaikamanra jawetianbi ramia-
yamai.

¹³ Xopó chopá itan waxmen chopara
benai,
itan raroshaman shinanyaxonra
jawen mekemanbi teebo akai.

¹⁴ Wapóronin kikin ochokeabi jawé-
kiatibo beai,
keskáakinra jawékiati beai.

¹⁵ Nete xabatamabira wenitai,
itan jawen bakeboyabira jawen
yonoti ainbobo jawékiamai.

¹⁶ Jakonhakin mai oinnaxa maroai,
itan ja teexon kananatonra yobín
banati waibo akai.

¹⁷ Koshiakin shinannax,
itan keenshamanira teetai.

¹⁸ Jan maroi teetai jawékira jakon
kanón ixon koirannai,
itan jawen xobon joé akáxa yamé
kamanbi ichabires teetai.

¹⁹ Janbira yomanhai itan chopai.

²⁰ Jatíbitianra jawebiomabo itan
jawékinin maxkatabo jato aकिनnai.

²¹ Matsikira jatíbi jabé jaabo rakéxon-
yamai,
jaskara kopíra, jatíbi jabé ikábo
jakonni rakotax jakanke.

²² Janbira rakótibo akai,
itan kikin jakon chopabora saweai.

²³ Jawen benera ja jemanxon kikin-
hakin onankana joni iki,
itan jara ja main kikin jonibo napo
iki.

²⁴ Janra tariboyabi itan cintorabo
akai,

- itan maroaibora jato maromai.
²⁵ Jára koshiakin shinannax teetai
 iki, itan jakon iketian ratéti jaon
 manaiti iti iki,
 jaskákinra bakish iti jawéki jaakin-
 res shinanyamai.
²⁶ Jawen onan shinanyanixa jatíbitian
 yoyo ikai,
 itan jakonhamisti shinanyaxonra
 jan jato axeai.
²⁷ Jara jawen rarebobo jakonhakin
 koirannai,
 itan ja teexon kananaresa piai.

- ²⁸ Jawen bakebaon itan jawen benenra,
 jaon rabíkin neskáakin yoikanai:
²⁹ “Icha jakon ainbora jake,
 ikaxbi mia riki jatíbi jato winoa
 jakon”, akinbo.
³⁰ Metsá jawékira paranmis iki,
 metsá jawékira ikonma yanka
 jawéki iki,
 ikaxbi Ibon yoia keská ikai ainbora,
 akonkin atibi rabiti iki.
³¹ ¡Jatíbi jonibo bebonxon, ja ainbo
 rabikanwe!
 ¡Jatíbi jan aká kopí ikonhakanwe!